

สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า บุคคลผู้ดำเนินงานตามโครงการฝึกอบรม เด็กเล็กก่อนเกณฑ์มัธยมต้นเรียนของสถานศึกษาอีกหัตถ์ครูทั้ง 3 กลุ่ม คือ อาจารย์ผู้ดำเนินงาน ครูใหญ่ และครูประจำชั้นเด็กเล็ก ต่างประสบปัญหาในการดำเนินงานอย่างไร และแต่ละปัญหามีขนาดโดยเฉลี่ยแล้วมากน้อยเพียงใด วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งคือ เพื่อเปรียบเทียบขนาดโดยเฉลี่ยของปัญหาในการดำเนินงานของบุคคลผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่ม ดังกล่าวแล้วว่าแตกต่างกันอย่างไร โดยมีสมมติฐานว่า ผู้ดำเนินงานแต่ละกลุ่มประสบปัญหาในการดำเนินงานรวมทุกด้าน และปัญหาในหมวดเดียวกันทุกหมวด โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาดไม่แตกต่างกัน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย บุคคลผู้ดำเนินงานรวมทั้งหมด 105 คน แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มคือ อาจารย์ผู้ดำเนินงาน 23 คน ครูใหญ่ 44 คน และครูประจำชั้นเด็กเล็ก 38 คน แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) โดยเสนอข้อกระทงปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้ตอบอาจจะประสบในการดำเนินงาน และให้ผู้ตอบเลือกทำเครื่องหมายลงในช่องที่คิดว่าปัญหานั้นตนเองกำลังประสบอยู่มีขนาดมากน้อยเพียงใด มีให้เลือกตอนล่างแค่ ไม่มีปัญหา มีปัญหาน้อยที่สุด มีปัญหาน้อย มีปัญหาปานกลาง มีปัญหามาก และมีปัญหามากที่สุด แบบสอบถามที่ส่งไปรวมทั้งหมด 105 ฉบับ ได้รับกลับคืนทางไปรษณีย์รวมทั้งสิ้น 80 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.19 คือจากอาจารย์ผู้ดำเนินงาน 21 ฉบับ จากครูใหญ่ 27 ฉบับ และจากครูประจำชั้นเด็กเล็ก 32 ฉบับ นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนแต่ละฉบับมาตรวจในคะแนนในแต่ละข้อกระทงปัญหาดังนี้

ไม่มีปัญหา	ตรวจให้	0	คะแนน
มีปัญหาน้อยที่สุด	ตรวจให้	1	คะแนน
มีปัญหาน้อย	ตรวจให้	2	คะแนน

มีปัญหปานกลาง	ตรวจให้	3	คะแนน
มีปัญหามาก	ตรวจให้	4	คะแนน
มีปัญหามากที่สุด	ตรวจให้	5	คะแนน

จากนั้นหาค่าความสำคัญของปัญหาและขอกระหนง โดยหามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนของผู้ดำเนินงานแต่ละกลุ่ม และมีมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนส่วนรวมทั้ง 3 กลุ่ม ค่าความสำคัญของปัญหานี้จะเป็นดังนี้บังว่า ผู้ดำเนินงานแต่ละกลุ่มประสบปัญหาในการดำเนินงานแต่ละขอกระหนงโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาดมากน้อยเพียงใด โดยยึดหลักในการแปลความหมายค่าความสำคัญของปัญหา เช่นเดียวกับหลักในการตรวจให้คะแนน

ทดสอบความแตกต่างระหว่างขนาดเฉลี่ยของปัญหาของผู้ดำเนินงานแต่ละกลุ่ม ในปัญหารวมทุกด้าน และในแต่ละหมวดปัญหา โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดเฉลี่ยของปัญหาที่ผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มประสบในเรื่องเดียวกัน ปรากฏว่า ผู้ดำเนินงานแต่ละกลุ่มประสบปัญหาในการดำเนินงานรวมทุกด้าน และในหมวดปัญหาเดียวกัน ทุกหมวด โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาดไม่แตกต่างกัน และจากการพิจารณาค่าความสำคัญของปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบในแต่ละหมวดปัญหาเรียงตามลำดับได้ดังนี้

1. หมวดปัญหาเรื่องอาคารสถานที่

ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง" ได้แก่ปัญหา สนามเลนของเค็กเล็กใการไม่ได้ในฤดูฝน ส่วนปัญหาข้ออื่น ๆ ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "น้อย" หรือ "น้อยมาก"

กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มประสบปัญหาเรื่องอาคารสถานที่โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "น้อย"

2. นวัตกรรมเรื่องโครงการสอนและการวัดผล

2.1 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบ โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "มาก"

ได้แก่ปัญหา

2.1.1 ผู้ปกครองต้องการให้เด็กเล็กเรียนแต่วิชาสาร

2.2 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบ โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด

"ปานกลาง" ได้แก่ปัญหา

2.2.1 ไม่มีระเบียบเกี่ยวกับการวัดผลในระดับเด็กเล็ก

2.2.2 ยังไม่มีการวัดผลความพร้อมของเด็กเล็กเลย

2.2.3 ขาดทดสอบในระดับเด็กเล็กสร้างยาก

2.2.4 โครงการสอนเด็กเล็กยังไม่เหมาะสมกับเด็กเล็กในห้องเรียน

2.2.5 ขาดทดสอบวันเด็กเล็กที่ไร้อยู่ไม่แน่ใจว่าจะวัดได้เพียงจริง

และเชื่อถือได้หรือไม่

2.2.6 ยังไม่มีหลักสูตรชั้นเด็กเล็กที่แน่นอน

2.2.7 ไม่มีการประชุมปรึกษากันเพื่อปรับปรุงโครงการสอน

2.2.8 ครูประจำชั้นเด็กเล็กมีความรู้เกี่ยวกับการวัดผลในวัน

เด็กเล็กไม่พอเพียง

สำหรับปัญหาข้ออื่น ๆ ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด

"น้อย"

กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มประสบปัญหาเรื่องโครงการสอนและการวัดผล โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง"

3. นวัตกรรมเรื่องการจัดกิจกรรมและอุปกรณ์ประกอบกิจกรรม

3.1 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "มากที่สุด"

ได้แก่ปัญหา

3.1.1 มีอุปกรณ์ให้เด็กเล่นกลางแจ้งไม่พอเพียง

3.1.2 ขาดหนังสืออ่านที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก

3.2 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "มาก"
ได้แก่ปัญหา

3.2.1 มีอุปกรณ์ประกอบกิจกรรมและของเล่นไม่พอเพียงกับ
จำนวนเด็ก

3.2.2 ไม่มีคู่มือที่เก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ พอเพียง

3.2.3 มีอุปกรณ์ประกอบกิจกรรมน้อยชนิด

3.3 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด
"ปานกลาง" ได้แก่ปัญหา

3.3.1 วัยเด็กอายุต่างกันมากทำให้มีปัญหาในการจัดกิจกรรม

3.3.2 ครูหรือนักเรียนผู้สอนที่มาช่วยไม่มีความรู้เกี่ยวกับ

การสอนเด็กเล็ก

สำหรับปัญหาข้ออื่น ๆ ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด
"น้อย" หรือ "น้อยที่สุด"

กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มประสบปัญหาเรื่องการจัด
กิจกรรมและอุปกรณ์ประกอบกิจกรรมโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง"

4. หมวดปัญหาเรื่องน้ำดื่มและโภชนาการ

4.1 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "มาก"
ได้แก่ปัญหา

4.1.1 เด็กส่วนใหญ่รับประทานอาหารเช้าที่บ้านไม่ถูกหลักโภชนาการ

4.2 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบ โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด
"ปานกลาง" ได้แก่ปัญหา

4.2.1 ผู้ปกครองบางคนไม่สามารถจ่ายค่าอาหารกลางวันให้เด็ก
ของตน

4.2.2 อาหารกลางวันของเด็กรับประทานในโรงเรียนยังไม่ถูกหลัก
โภชนาการ

- 4.2.3 ขาดสถานะเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก
- 4.2.4 ครูประจำชั้นเด็กเล็กมีความรู้ทางโภชนาการไม่พอเพียง
- 4.2.5 โรงเรียนไม่พร้อมที่จะจัดอาหารกลางวันให้เด็กแม่กระทั่ง

อาหารเสริม

- 4.2.6 ขาดสถานที่และโต๊ะรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก สำหรับปัญหาข้ออื่น ๆ ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด

"น้อย"

กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มประสบปัญหาเรื่องน้ำดื่ม และโภชนาการโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง"

- 5. หมวดปัญหาเรื่อง สุขภาพอนามัยของเด็กเล็ก

- 5.1 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง"

ได้แก่ปัญหา

- 5.1.1 ผู้ปกครองปล่อยปละละเลยเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของ

เด็กเล็ก

- 5.1.2 ไม่มีเจ้าหน้าที่อนามัยมาตรวจสุขภาพอนามัยของเด็กเล็กเลย

- 5.1.3 เด็กเล็กที่เจ็บป่วยได้รับการรักษาไม่ถูกต้องทัน

- 5.1.4 โรงเรียนขาดยา และอุปกรณ์ปฐมพยาบาล

- 5.1.5 สถานีอนามัยหรือสถานพยาบาลอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน

- 5.1.6 การคมนาคมระหว่างโรงเรียนกับสถานพยาบาลยากลำบาก

- 5.1.7 หายานพาหนะโดยขาดจากของขาดไปสถานพยาบาล

สำหรับปัญหาข้ออื่น ๆ ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "น้อย"

กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มประสบปัญหาเรื่องสุขภาพ

อนามัยของเด็กเล็ก โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง"

- 6. หมวดปัญหาเรื่องการจัดนาและใช้จ่ายเงิน

- 6.1 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบ โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "มากที่สุด"

ได้แก่ปัญหา

- 6.1.1 ไม่มีแหล่งเงินทุนทางการเงินเท่าที่ควร
- 6.1.2 ไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากราชการในการดำเนินงาน
- 6.2 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "มาก"
- ได้แก่ปัญหา
- 6.2.1 ขาดเงินที่จะใช้จ่ายซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้อยู่เสมอ
- 6.2.2 ไม่สามารถหาเงินพอที่จะสร้างหรือต่อเติมอาคารชั้นใต้ดินเล็ก
- ความที่ต้องการ
- 6.2.3 ชุมชนชนส่วนใหญ่ยากจน ไม่สามารถช่วยเหลือด้านการเงิน
- ได้ตามต้องการ
- 6.3 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบ โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง"
- ได้แก่ปัญหา
- 6.3.1 มีความจำเป็นต้องขอรับบริจาคเงินและสิ่งของเครื่องใช้
- อยู่เสมอ
- 6.3.2 ไม่มีผู้รับบริจาคขอในการใช้จ่ายเงินโดยเฉพาะ
- สำหรับปัญหาอื่น ๆ ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบ โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "น้อย"
- หรือ "น้อยที่สุด"
- กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มประสบปัญหาเรื่องการจัดหา
- และใช้จ่ายเงินโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง"
7. หมวกปัญหาเรื่องความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 7.1 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบ โดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "มาก"
- ได้แก่ปัญหา
- 7.1.1 ชุมชนไม่อาจร่วมมือช่วยเหลือได้เต็มที่เนื่องจากมีงานมาก
- 7.1.2 ผู้ปกครองและชุมชนยังไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการจัด
- ชั้นเล็กเล็ก

7.2 ปัญหาที่ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง" ใดแก้ปัญหา

- 7.2.1 กรรมการศึกษาของโรงเรียนไม่ร่วมมือเอาใจใส่เท่าที่ควร
- 7.2.2 ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าใจและทราบผลงาน
- 7.2.3 ทางจังหวัด อำเภอ ไม่ให้ความสนับสนุนร่วมมือเท่าที่ควร
- 7.2.4 หน่วยงานในเทศกของจังหวัดไม่ร่วมมือช่วยเหลือเท่าที่ควร
- 7.2.5 หน่วยงานราชการอื่นบางหน่วยไม่ร่วมมือช่วยเหลือตามต้องการ
- 7.2.6 อาจารย์ผู้ดำเนินงานทำงานได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากต้องสอนหรือทำงานอื่นในวิทยาลัยมากชั่วโมง

- 7.2.7 มีอุปสรรคในการไปเยี่ยมผู้ปกครองหรือชุมชน
 - 7.2.8 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่ร่วมมือช่วยเหลือเท่าที่ควร
 - 7.2.9 ชุมชนส่วนใหญ่ไม่มาประชุมเมื่อโรงเรียนไปเชิญ
- สำหรับปัญหาในข้ออื่น ๆ ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "น้อย" หรือ "น้อยที่สุด"

กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มประสบปัญหาเรื่องความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของโดยเฉลี่ยแล้วมีขนาด "ปานกลาง"

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการวิจัยพบว่า ผู้ดำเนินงานโครงการปีกอบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ บังคับเรียนส่วนใหญ่ ประสบปัญหาหลายประการดังกล่าวแล้ว ดังนั้นกรรมการปีกหักครู ผู้เป็นเจ้าของโครงการนี้ ควรจะได้นำปัญหาดังกล่าว ๆ เหล่านี้ไปพิจารณานหาทางแก้ไขในทุก ๆ ข้อเท่าที่จะทำได้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขมีปัญหา และปรับปรุงการดำเนินงานดังนี้

1. สถานศึกษาปีกหักครูที่ดำเนินงานโครงการปีกอบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ บังคับเรียน ควรร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับฝ่ายจังหวัด และผ่านบริหารท้องถิ่น เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการนี้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และสอดคล้องกับความต้องการ

ของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

2. ควรจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนสำหรับชั้นเด็กเล็ก และให้การอบรมทางวิชาการพร้อมทั้งเป็นสถานที่ให้การแนะนำแก่ผู้ดำเนินงานชั้นเด็กเล็ก ศูนย์นี้อาจจะตั้งอยู่ที่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ของวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ เพราะตามปกติโรงเรียนแห่งนี้ทำหน้าที่ช่วยเหลือโครงการฝึกอบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์บังคับเรียนมาตั้งแต่เริ่มดำเนินงาน

3. สำหรับโรงเรียนที่ขาดครูประจำชั้นเด็กเล็ก และใช้นักเรียนฝึกสอนผลัดเปลี่ยนกันเข้าทำการสอนในแต่ละภาคเรียนโดยหมุนเวียนกันนั้น สมควรที่คณะกรรมการดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมเด็กเล็ก จะต้องปรึกษาหรือพิจารณาตกลงกับจังหวัด หรือเทศบาลที่เป็นเจ้าสังกัด ขอให้ช่วยจัดหาครูมาประจำชั้นเด็กเล็กด้วย มิฉะนั้นโครงการนี้จะไม่บรรลุผลตามความมุ่งหมาย เพราะนักเรียนฝึกสอนแต่ละรุ่นไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีประสิทธิภาพในการสอนเด็กเล็กในขณะที่เรียนอยู่ในสถานศึกษาฝึกหัดครู อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ทางสถานศึกษาฝึกหัดครูควรจะได้พิจารณาอบรมนักเรียนฝึกหัดครูที่จะออกไปฝึกสอนชั้นเด็กเล็กเป็นพิเศษ โดยใช้เวลาในขณะประชุมนิเทศการฝึกสอน และอาจารย์ผู้ดำเนินงานที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานจัดชั้นเด็กเล็กมาแล้ว จะต้องออกนิเทศและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดทุกภาคเรียน

4. ควรมีการพิจารณาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานของหมวดวิชาการต่าง ๆ ในสถานศึกษาฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา เช่น หมวดวิชาการศึกษา คณิตศาสตร์ กนตรี นาฏศิลป์ และศิลปศึกษา ให้นักเรียนฝึกหัดครูเข้าใจถึงวิธีการดำเนินงาน พัฒนาการของเด็ก จิตวิทยาเด็กเล็ก ตลอดจนวิธีสอนและจัดกิจกรรมในชั้นเด็กเล็ก สำหรับระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงนั้น ควรเพิ่มวิชาเอกเกี่ยวกับการสอนเด็กเล็ก (preschool education) ให้แพร่หลายออกไปตามสถานศึกษาฝึกหัดครูอื่น ๆ นอกเหนือจากที่จัดสอนอยู่ในวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของแต่ละสถานศึกษาฝึกหัดครูด้วย

5. กรมการฝึกหัดครู กรมการศึกษานอกโรงเรียน และกรมอนามัย ควรร่วมมือกันรวมโครงการจัดชั้นเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ทั้งคัมเรียนที่แยกกันดำเนินการอยู่ ให้เข้าเป็นโครงการอันเดียวกัน เพื่อเป็นการรวมกำลังคนที่ต่างคนละคนละงานมาร่วมมือเสริมกำลังกันในการดำเนินงาน คาดว่าจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

6. เกี่ยวกับโครงการจัดชั้นเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ทั้งคัมเรียน กรมการฝึกหัดครู น่าจะเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการให้ถือว่าโครงการนี้เป็นการผลิตครูทางด้านการสอนชั้นเล็กเล็ก ด้วยเหตุนี้งบประมาณของการจัดชั้นเด็กเล็กน่าจะได้รับการสนับสนุนและได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ โดยถือว่าเป็นโครงการฝึกอบรมนักเรียนฝึกหัดครูอย่างแท้จริง

7. เนื่องจากโครงการนี้ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การยูนิเซฟ (UNICEF) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้อุปกรณ์เครื่องใช้ และให้เงินอุดหนุนในการอบรมผู้ดำเนินงาน ความช่วยเหลือน่าจะขยายขอบข่ายออกไปถึงการช่วยเหลือทางด้านผู้เชี่ยวชาญ หรือการส่งผู้ดำเนินงานไปศึกษาอบรมทางด้านการจัดชั้นเด็กเล็กในต่างประเทศที่ดำเนินงานจัดชั้นเด็กเล็กได้ดี เช่น สหรัฐอเมริกา อิสราเอล ญี่ปุ่น เป็นต้น ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันประเทศไทยมีชาดผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้อยู่มาก

8. ควรมีการวิจัยต่อไปถึงการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการนี้ การสร้างแบบทดสอบวัดความพร้อมของเด็กเล็ก รวมทั้งการทดสอบความแตกต่างระหว่างเด็กชั้นประถมศึกษาที่เคยเรียนชั้นเด็กเล็กกับไม่เคยเรียน และทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการจัดชั้นเด็กเล็ก ซึ่งอาจเป็นแนวทางชี้ให้เห็นว่าเด็กที่ผ่านการฝึกอบรมในชั้นเด็กเล็กได้มีความเจริญเติบโตและมีความพร้อมที่จะเรียนในชั้นประถมศึกษาสูงกว่าเด็กที่ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมในชั้นเด็กเล็กมาก่อน

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น ถ้าหากได้รับการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขตามนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าโครงการฝึกอบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ทั้งคัมเรียนจะได้ผลดียิ่งขึ้น และอาจจะเป็นวิธีการอันหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาเด็กสอบตกซ้ำชั้นในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาการสูญเสียไปล่าทางการศึกษาที่สำคัญอันหนึ่งของประเทศไทยในปัจจุบัน